

Engelsiz Ankara Üniversitesi Birimi

Öğretim Elemanı El Kitabı

Ankara Üniversitesi Yayınları No: 336

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Bülbin Sucuoğlu
Prof. Dr. Akın Kaya
Yrd. Doç. Dr. Hatice Bakkaloğlu
Dr. D. Melek Sabuncuoğlu

Kapak Tasarım

F. Cansın Sabuncuoğlu

Engelsiz Ankara Üniversitesi Birimi
Sağlık Kùltùr ve Spor Daire Başkanlığı
Mamak Cad. No: 2 Dikimevi / ANKARA

engelsiz.ankara.edu.tr

ISBN:978-605-136-043-0

Baskı Yeri
Ankara Üniversitesi Basımevi
İncitaşı Sokak No:10 06510 Beşevler / ANKARA
Tel: 0 (312) 213 66 55
Basım Tarihi: 23 / 03 / 2012

Değerli Çalışma Arkadaşlarım,

Cumhuriyetin kurduğu ilk üniversite olan Ankara Üniversitesi başta öğrencileri olmak üzere tüm bileşenlerine değer ve sorumluluk veren bir üniversitedir. Üniversite yönetiminin ana görevi, her öğretim elemanımıza, idari personelinize ve her öğrencimize huzurlu, adil ve üretken bir çalışma ortamı yaratmak ve potansiyellerinin tümünü gerçekleştirmelerine yardımcı olmaktır. Ankara Üniversitesi ailesinin her üyesinin, kendilerine sunulan tüm olanaklara ayrımsız ve eşit biçimde ulaşması esastır.

Elinizdeki kitapçık, engelli çalışanlar ve öğrenciler bağlamında Ankara Üniversitesinde olanaklara eşit ve ayrımsız erişime dayalı bir kurum kültürü ve üniversite yaşamı geliştirmeye yönelik bir yol haritası niteliğindedir. Bu metinde yalnız haklardan değil; başta hakların talep edilmesi ve uygulamaların etkin biçimde işlenmesinin yakından izlenmesi alanındakiler olmak üzere, sorumluluklar da yer almaktadır. Üniversitemizde yaşam sizlerin görüşleri ve önerileri doğrultusunda gelişecek ve hepimizin gurur duyacağı noktaya erişecektir.

Bu kitabı hazırlayan ve Ankara Üniversitesi'nde tüm çalışanların ve öğrencilerin hayallerini ve hedeflerini gerçekleştirme çabalarında olanaklara eşit erişim şansı sağlanmasında çok önemli bir rolü olan Engelsiz Ankara Üniversitesi Birimi'ne şükranlarımı sunarım. Ankara Üniversitesi'nin tüm bileşenlerinin Engelsiz Ankara Üniversitesi Birimi ile işbirliği yapmasının önemini bir kez daha vurgulamak isterim.

Hepinize çalışmalarınızda başarılar diler; saygılar sunarım.

Prof. Dr. Cemal TALUĞ
Rektör

Sayın Öğretim Elemanı,

Ülkemizdeki yasalar ve Yüksek Öğretim Kurumu'nun ilgili yönetmeliği gereğince, üniversiteler fiziksel ve öğretimsel erişilebilirlik standartlarını benimseyerek öğrencinin gereksinimleri doğrultusunda öğretimsel uyarlamalar yapmak böylece tüm öğrencilere öğretimde eşit fırsatlar sağlamakla yükümlüdürler. Öğretim elemanları, öğrenciler ve idari personelin bu süreçte sorumluluğu paylaşmaları, makul öğretimsel uyarlamalar yapılabilmesi için Engelsiz Ankara Üniversite (EAÜ) Birimi ile işbirliği yapmaları gerekmektedir. Öğretim elemanları için hazırlanan bu kitapçık, ilgili yasalar, öğrenme süreçlerini etkileyen yetersizlikler ile öğretim sürecinde yapılabilecek uyarlamalar ve uyarlama süreci hakkında kısa bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Kitaptan yararlanırken, aynı engel grubunda olsalar bile her öğrencinin işlev düzeylerinin ve buna bağlı olarak gereksinimlerinin farklı olduğu unutulmamalı, uyarlama ve düzenlemelerin yapılmasında bireyselleştirmenin temel ilke olduğu göz önüne alınmalıdır. Bu nedenle kitapçık öğretim elemanına genel olarak rehberlik etme niteliğindedir, öğrencinin bireysel gereksinimleri ve yapılacak özel düzenlemeler öğrenci, siz ve EAÜ biriminin işbirliği ile belirlenmektedir. Bütün öğrencilerimize üniversite yaşamında eşit fırsatlar sağlama konusunda göstereceğimiz işbirliği ve çabalarınız için şimdiden teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Bülbin Sucuoğlu
EDDH Komisyonu Başkanı

İÇİNDEKİLER

I.	GİRİŞ	1
	EDDH Komisyonu.....	1
	EAÜ Birimi	2
II.	YASAL DÜZENLEMELER.....	3
III.	EAÜ BİRİMİNCE SAĞLANAN HİZMETLER	5
IV.	HİZMETLERDEN KİMLER YARARLANABİLİR?	8
V.	ÖĞRETİM SÜRECİNDE SAĞLANACAK UYARLAMA VE DEĞİŞİKLİKLER.....	11
	Engel Grubuna Göre Yapılabilecek Uyarlama ve Değişiklikler ...	14
VI.	ÖĞRETİM ELEMANININ SORUMLULUKLARI VE İŞLEYİŞ	20
VII.	ENGELLİ ÖĞRENCİNİN SORUMLULUKLARI	21
VIII.	ÖNEMLİ NOKTALAR.....	22
IX.	KAYNAKLAR	23
X.	EKLER	24
	Ek-1: Ankara Üniversitesi'nde Engelli Bireylere Sağlanan Fiziksel Düzenlemeler (01.09.2011 de Güncellenmiştir) ...	24
	Ek-2: Ankara Üniversitesi Fakülte, Yüksekokul ve Enstitülerin EAÜ Sorumluları	25
	Ek-3: Ankara Üniversitesi EAÜ Birimi "Derste Ses Kaydı Alma Taahhünamesi"	27
	Ek-4: Ankara Üniversitesi EAÜ Birimi "Engelli Öğrenci Bireysel Uyarlama Mektubu"	28
	Ek-5: Ankara Üniversitesi EAÜ Birimi "Engelli Öğrenci Bireysel Uyarlama Mektubu" Hazırlanması Süreci	30

KISALTMALAR

- ATAUM : Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi
BESYO : Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu
D.T.C.F. : Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi
EA : Engelsiz Ankara Üniversitesi
EDDH : Engelli Danışma ve Destek Hizmetleri
GETEM : Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı
M.Y.O. : Meslek Yüksek Okul

I. GİRİŞ

Bu kitapçık, engelli öğrencilerin üniversite eğitimi sürecinde bireysel gereksinimlerine uygun düzenlemeler ve uyarlamalar yapılabilmesi için öğrencilerin özellikleri ve konuya ilişkin hukuksal altyapı (mevzuat) konusunda öğretim elemanları ile tüm üniversite personelini bilgilendirmek amacıyla Engelli Danışma ve Destek Hizmetleri (EDDH) Komisyonu ile Engelsiz Ankara Üniversitesi (EAÜ) Birimi tarafından hazırlanmıştır. Kitapçığın içeriğinde, komisyonun ve birimin yapısı, ilgili yasal düzenlemeler, hizmetlerden yararlanabilecek kişiler, öğretim sürecinde yapılabilecek uyarlamalar ve değişiklikler, öğretim elemanları ve öğrencilerin sorumlulukları ile EAÜ Biriminin işleyişini bulabilirsiniz. Bu kitapçıkta ulaşamadığınızı düşündüğünüz her tür bilgi ve destek için EAÜ Birimi ile iletişime geçiniz (e-posta: engelsiz@ankara.edu.tr/ Tel: 595 76 40).

Engelli Danışma ve Destek Hizmetleri (EDDH) Komisyonu

EDDH, Ankara Üniversitesi'nde çalışan akademik ve idari personel ile üniversite öğrencilerinin gereksinimlerini karşılayarak üniversite içinde düzenlenen akademik ve akademik olmayan tüm etkinliklere katılmalarını hedefleyen hizmetlerin tümüdür. Engelli bireylerin üniversite içinde karşılaştıkları mimari (fiziksel), politik ve tutumlara ilişkin engellerin belirlenmesi ve bu engellere ilişkin sorunların çözülmesi amaçlanmaktadır. 2008 yılında kurulan komisyonda danışmanlık ve destek hizmetlerini yürütmek üzere Eğitim Bilimleri Fakültesi'nden iki, Tıp Fakültesi'nden bir akademisyen Üniversitemiz Rektörlüğünce görevlendirilmiştir.

EDDH Komisyonu:

Prof. Dr. Bülbin Sucuoğlu
sucuoğlu@ankara.edu.tr
Komisyon Başkanı

Prof. Dr. Akın Kaya
akaya@medicine.ankara.edu.tr
Komisyon Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Hatice Bakkaloğlu
hbakkaloglu@ankara.edu.tr
Komisyon Üyesi

Engelsiz Ankara Üniversitesi (EAÜ) Birimi

EDDH Komisyonu, 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 15. Maddesi ikinci bendine istinaden üniversitemiz bünyesinde kurulan EAÜ Birimi ile birlikte çalışmaktadır. Birimin görev ve sorumlulukları “Yükseköğretim Kurumları Özürlüler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği” ile belirlenmiştir. Bu yönetmelik gereği 2010 yılında EAÜ Birimi sorumlusu atanmıştır.

Birim sorumlusu üniversitemizde EAÜ çalışmalarının koordine edilmesi, yürütülmesi ve izlenmesinden sorumlu olup, üniversitemize bağlı tüm fakülte, yüksekokul ve enstitülerden bir akademisyen ile işbirliği yapmak üzere görevlendirilmiştir.

EAÜ Birimi Sorumlusu:
Dr. D. Melek Sabuncuoğlu
msabuncuoglu@ankara.edu.tr

II. YASAL DÜZENLEMELER

Ülkemizde engelli bireylerin yasal haklarına yönelik düzenlemeler çok kapsamlıdır. Aşağıda öğrencileri doğrudan ilgilendirdiği düşünülen başlıca yasal düzenlemeler bulunmaktadır. İlgili tüm yasal düzenlemelere www.ozida.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

- *“Özürllüer ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”*
Sayı: 5378, Yayım Tarihi: 1 Temmuz 2005
5378 sayılı Özürllüer ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun 13. Maddesi “Özürllüerin yeteneklerine göre mesleğini seçme ve bu alanda eğitim alma hakkı kısıtlanamaz. Özürllüerin yetenekleri doğrultusunda yapabilecekleri bir işte eğitilmesi, meslek kazandırılması, verimli kılınarak ekonomik ve sosyal refahının sağlanması amacıyla meslekî rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmasının sağlanması esastır.” ve 15. Maddesinde de “Hiçbir gerekçeyle özürllüerin eğitim alması engellenemez. Özürllü çocuklara, gençlere ve yetişkinlere, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, bütünleştirilmiş ortamlarda ve özürllü olmayanlarla eşit eğitim imkânı sağlanır. Özürllü üniversite öğrencilerinin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için Yükseköğretim Kurulu bünyesinde araç-gereç temini, özel ders materyallerinin hazırlanması, özürllüere uygun eğitim, araştırma ve barındırma ortamlarının hazırlanmasının temini gibi konularda çalışma yapmak üzere Özürllüer Danışma ve Koordinasyon Merkezi kurulur.” ifadeleri yer alır.
- *“Yükseköğretim Kurumları Özürllüer Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği”*
Sayı: 27672, Yayım Tarihi: 14 Ağustos 2010
“Yüksek Öğretim Kurumları Özürllüer Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği” 20.06.2006 Tarih ve 26204 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik 14 Ağustos 2010 tarih ve 27672 sayılı Resmi Gazete’de yenilenerek YÖK, ÖSYM ve üniversitelerin bu konudaki görev ve sorumluklarını belirlemiştir.

- “Özürllük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürllere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik”
Sayı: 27787 (Mükerrer), Yayın Tarihi: 16 Aralık 2010
Yönetmelik özürllere sağlanan haklardan ve verilecek hizmetlerden yararlanmak üzere istenilen özürllü sağlık kurulu raporları ile özürllü sağlık kurulu raporu verebilecek yetkili sağlık kurumlarını ve özürllülerle ilgili sınıflandırma ve ölçütleri kapsar. Yönetmelik; özürllü sağlık kurulu raporlarının alınışı, geçerliliği, değerlendirilmesi ve özürllü sağlık kurulu raporu verebilecek yetkili sağlık kurumlarının tespiti ile ilgili usul ve esasları belirlemek; özürllülerle ilgili derecelendirmelere, sınıflandırmalara ve tanımlamalara gereksinim duyulan alanlarda ortak bir uygulama geliştirmek ve uluslararası sınıflandırma ve ölçütlerin kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.
- “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”
Sayı: 5846, Yayın Tarihi: 13 Aralık 1951, Yayınlandığı Resmi Gazete Sayısı: 7981 Ek Madde 11 - (Ek madde: 03.03.2004 - 5101/26.madde)
Ders kitapları dâhil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından gereksinim kadar kaset, CD, Braille alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir. Bu nüshalar hiçbir şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur.

ÖNEMLİ NOT: Bu bilgilerin güncel halini görmek için <http://engelsiz.ankara.edu.tr/adresini> ziyaret ediniz.

III. EAÜ BİRİMİNCE SAĞLANAN HİZMETLER

Ankara Üniversitesinde yapılmış olan tüm fiziksel ve çevresel düzenlemeler Ek-1 de verilmiştir. Ek-1'deki tabloda yer almayan hizmetler ise aşağıda listelenmiştir.

- **EAÜ Birimi Web Sitesi** (<http://engelsiz.ankara.edu.tr>)
Düzenli olarak güncellenen web sitesinden EAÜ çalışmaları ile ilgili bilgilere, ülkemizdeki yasal düzenlemelere ve gereksiniminiz olabilecek diğer bilgilere ulaşmak mümkündür. Öğrencilerin ve üniversitemiz personelinin hizmetlerden yararlanabilmeleri için web sitemizdeki başvuru formunu doldurması gerekmektedir. Birimimize yapılan tüm başvuru, talep ve bilgiler saklı tutulmaktadır.
- **EAÜ Teknoloji Odası**
Sağlık Kültür Spor Dairesi Başkanlığı binasında tahsis edilen odada Kabartma Şekil Çıkartma Makinesi (ZyFuse Termo), Kabartma Braille Printer, Kabartma Printer Akustik Kabin bulunmaktadır. Ders notlarını, ödevleri ve öğretim materyallerinin Braille (kabartma) çıktısı bu araçlar kullanılarak alınabilmektedir. Ayrıca kitaplar ve yazılı ders dokümanlarının seslendirilmesi için tarayıcı, masaüstü bilgisayar ve ilgili programlar da teknoloji odasında bulunmaktadır.
- **Görme Engelliler Okuma Odası**
Bu oda Cebeci Yerleşkesi, Hukuk Fakültesi Z. Mesut Alsan Okuma Salonu içinde yer almaktadır. Okuma odasında Jaws, Magic, Focus programları ve 3 bilgisayar ile internet bağlantısı bulunmaktadır.
- **GETEM Üyeliği**
Boğaziçi Üniversitesi tarafından geliştirilen ve tüm görme engellilerin kullanımına açık olan "Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı (GETEM)"na üniversite olarak kurumsal üyeliğimiz vardır.
- **Diz Üstü Bilgisayarlar**
Üniversitemizde bazı fakülte ve yüksek okullarında engelli öğrencilerin değerlendirme sürecinde (sınavlar) kullanılmak üzere

dizüstü bilgisayarlar bulunmaktadır. Öğrencinin talep etmesi durumunda birim sorumlusu (Ek-2) tarafından sınavlarda kullanılmak üzere öğrenciye bilgisayar sağlanır. Bu amaçla dizüstü bilgisayar sağlanan birimler aşağıda listelenmiştir:

- Beden Eğitimi Spor Y.O.,
- D.T.C.F.,
- Eğitim Bilimleri Fakültesi,
- Elmadağ M.Y.O.,
- Fen Fakültesi,
- Hukuk Fakültesi,
- Veterinerlik Fakültesi,
- Sağlık Hizmetleri M.Y.O.,
- İletişim Fakültesi,
- Ziraat Fakültesi,
- Yabancı Diller Yüksek Okulu.

- **Masa Üstü Bilgisayarlar**

Engelli öğrenciler tarafından kullanılmak üzere fakülte ve yüksekokulların kütüphanelerinde veya bilgisayar laboratuvarlarında masaüstü bilgisayarlar sağlanmıştır. Görme engelli öğrencilerin kullanabilmeleri için bu bilgisayarlara Jaws ve Magic programları yüklenmiştir. Özel donanımlı masaüstü bilgisayarların bulunduğu fakülteler aşağıda verilmiştir:

D.T.C.F.,
Eğitim Bilimleri Fakültesi,
Fen Fakültesi,
İlahiyat Fakültesi.

- **Rampalar**

Üniversitemizin fiziksel erişilebilirliğini artırmak üzere fakülte ve yüksek okullardaki kilit noktalarda rampalar bulunmaktadır. Ek-1’de verilen tabloda Ankara Üniversitesi’nde rampaların bulunduğu kilit noktalar görülebilir.

- **Ses Kayıt Cihazları**

Öğrencilerin derslerde öğretim elemanları tarafından yapılan sunumları kayıt edebilmeleri amacıyla EAÜ Biriminde ses kayıt cihazları bulunmaktadır. Ses kayıt cihazlarını EAÜ Biriminden temin edecek olan öğrenciler derste yaptıkları kayıtları başka bir

amaçla kullanmayacaklarına ilişkin taahhütname (Ek-3) imzalamakla yükümlüdürler.

- **İşitme Engellilere Dil Eğitimi Desteği**

Sınıfta işitme engelli öğrenci bulunan Türkçe ve yabancı dil öğretim elemanları ile öğrencilere öğretimsel düzenlemeler konusunda destek hizmet verilmektedir. Konuya ilişkin destek isteyen öğretim elemanları EAÜ Birimine başvurabilirler.

- **Staj Uyarlamaları**

EAÜ Birimi sınıflarında engelli öğrenci bulunan öğretim elemanlarına, verdikleri dersler ve sorumlu oldukları staj çalışmalarına ilişkin uyarlamalar ve düzenlemeler yapabilmeleri için destek hizmeti sağlamaktadır.

Üniversitemizdeki engelli öğrenci ve personele yönelik yapılan çalışmalarda gönüllü olarak görev almak istiyorsanız bize ulaşınız.

E-posta: engelsiz@ankara.edu.tr

Web adresi: <http://engelsiz.ankara.edu.tr>

IV. HİZMETLERDEN KİMLER YARARLANABİLİR?

- Yetersizlikleri nedeniyle akademik programa erişimde güçlük yaşayan,
- Yetersizlikleri nedeniyle bilginin özel bir biçimde sunulmasına gereksinim duyan,
- Yerleşkeler içinde sınıflara, yemekhane, kütüphane, vb. alanlara erişimde sorun yaşayan,
- Daha önceki öğrenim hayatında destek hizmetlerinden yararlanmış olan öğrenciler ile
- Engeli olan ve görevi gereği özel düzenlemelere gereksinim duyan akademik ve idari personel bu hizmetlerden yararlanabilir.

Yukarıdaki durumlardan herhangi birisini kendisi için tanımlayabilen öğrenci, akademik ve idari personel EAÜ Biriminden nasıl destek alabileceği konusunda bilgi edinmek amacı ile birim sorumlusu ile görüşmek üzere randevu almalıdır (engelsiz@ankara.edu.tr).

5378 sayılı yasada “özürlü” terimi “Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine gereksinim duyan kişiyi ifade eder.” olarak kullanılmaktadır. Özel Eğitim Terimleri Sözlüğü’nde ise engel, “bir bireye çevresi tarafından zorla kabul ettirilen bir sınır ve bireyin bu sınırla baş edebilme kapasitesi, bir bireyin tüm potansiyelini geliştirmesini sınırlandıran veya tehdit eden fiziksel, zihinsel, duygusal ve çevresel yetersizlikleri ifade eden terim.” olarak tanımlanmaktadır (Sucuoğlu ve ark., 2010). EAÜ Birimi yukarıdaki yasal ve akademik tanımları temel almakta, programa erişebilme ve dersleri takip etmede herhangi bir engeli/sorunu olan tüm öğrencileri kapsayan bir anlayışla konuya yaklaşmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde belirtilen engel grupları ve tanımları aşağıda verilmiştir.

Görme engeli. Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu,

Dil ve konuşma engeli. Dili kullanma, konuşmayı edinme ve iletişimdeki güçlük nedeniyle özel eğitim ve destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu,

İşitme engeli. İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybından dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu,

Duygusal ve davranışsal bozukluk. Yaşına uygun olmayan, sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar gösterme nedeniyle özel eğitim ve destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu,

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu. Yaşına ve gelişim seviyesine uygun olmayan dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik, hiperaktivite ve dürtüsellik belirtilerini en az iki ortamda ve altı ay süreyle gösterme, nedeniyle özel eğitim ile destek hizmetine gereksinim duyulması durumu,

Fiziksel engel. Hastalıklar, kazalar ve genetik problemlere bağlı olarak kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler nedeniyle özel eğitim ve destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu,

Serebral palsi. Doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrasında meydana gelen beyin hasarının neden olduğu kas ve sinir sistemi bozukluklarına bağlı motor becerilerinin yetersizliğinden dolayı özel eğitim ve destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu,

Süreçen hastalık. Sürekli ya da uzun süreli bakım ve tedavi gerektiren hastalığı nedeniyle özel eğitim ve destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu,

Özel öğrenme güçlüğü. Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma,

heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma gl nendeniyle özel eğitim ve destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu,

Otizm. Sosyal etkileşim, sznel ve sznel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu özellikleri nendeniyle özel eğitim ile destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu,

Zihinsel engel. Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu,

Çoklu engel. Birden fazla alanda görülen engel nendeniyle özel eğitim ve destek hizmetlerine gereksinim duyulması durumu olarak tanımlanmaktadır.

V. ÖĞRETİM SÜRECİNDE SAĞLANACAK UYARLAMA VE DEĞİŞİKLİKLER

“Özürülüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 15. maddesi engeli olan bireylerin eğitim ve öğretim haklarını belirlemektedir. Bu madde “Hiçbir gerekçeyle özürülülerin eğitim alması engellenemez.”ifadesi ile başlar ve “...özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, bütünleştirilmiş ortamlarda ve özürülü olmayanlarla eşit eğitim imkânı sağlar.” ifadesi ile devam eder. İlgili maddede engelli üniversite öğrencilerinin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek ve akranları ile eşit şartlarda eğitim olanaklarından yararlanabilmelerinin sağlanması için gerekli araç-gerecin temini, özel ders materyallerinin hazırlanması, özürülüler için uygun eğitim, araştırma ve barındırma ortamlarının hazırlanmasının ilgili kurumların yükümlülüğünde olduğu belirtilmektedir. Bu yasal zorunluluğa bağlı olarak üniversitemiz gerekli çalışmaları başlatmış olmakla birlikte, hem akademik ve hem de idari personelimize bu düzenlemeler konusundaki uygulamaların yaygınlaştırılması hususunda çok önemli görev düşmektedir.

Elinizdeki kitapçıkta yer alan “makul uyarlamalar” terimi Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nden alınmıştır. Bu terim engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere somut durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve uyarlamaları ifade etmektedir. Aynı sözleşmede geçen “evrensel tasarım” ve “bütünleyici tasarım”, ürünlerin, çevrenin, programların ve hizmetlerin özel bir tasarıma veya uyarlanmaya gerek duyulmaksızın, mümkün olduğunca herkes tarafından kullanılabilceği şekilde tasarlanması” olarak ifade edilmekte; evrensel tasarım ve bütünleyici tasarımın, gerek duyulduğu takdirde engel grupları için yardımcı cihazların tasarımını da kapsadığı vurgulanmaktadır. Sözleşmede makul uyarlamaların yapılmaması durumu ise engelliğe dayalı ayrımcılık olarak değerlendirilmektedir. Bilindiği üzere Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi 2009 yılında ülkemiz tarafından imzalanmış ve engelli bireylerin eşit şartlarda tüm hizmetlerden yararlanmaları taahhüt altına alınmıştır.

Üniversitemizde öğrenim gören özel gereksinimli öğrencilerin akademik başarılarının artması ve eğitim ortamlarına erişimlerinin sağlanması için öğretim süreci, materyali, konuların içeriği, ödevler ve sınavlara ilişkin makul uyarlama ve değişiklikler aşağıda açıklanmıştır.

- **Sınav Sürelerinin Uzatılması**

Öğrencinin sözlü veya yazılı olarak aldığı sınavlarda tüm öğrencilere tanınan süreye ek süre verilmesidir. Süre uzatımı, standart sınav süresinin en az %50 si kadar olmalıdır.

- **Sınavların Farklı Şekilde Uygulanması**

Sınavlar öğrencinin gereksinimleri nedeniyle sözlü, yazılı, bilgisayar ortamında (sınav formatında uyarlama yapmak) yapılabilir ya da sınıftan farklı sessiz ve sakin bir odada (sınav yerinde uyarlama yapmak) gerçekleştirilir.

- **Ders Materyallerinin Alternatif Formatlarda Sunulması**

Öğrenci ders içerikleri, ders notları, kitaplar, şekil ve grafikleri alternatif formatta talep edebilir. Olası alternatif formatlar aşağıda listelenmiştir:

- * Büyük puntolu dokümanlar,
- * Yazılı dokümanların seslendirilmesi,
- * Yazılı dokümanların bilgisayar ortamında öğrenciye sunulması,
- * Ödevlerin ses kaydı formatında hazırlanması,
- * Braille / kabartma dokümanlar,
- * Kabartma grafik, şekil ve formüller.

- **Sınıfta Ses Kaydı Yapılması**

Öğrenci özel gereksinimi gereği sınıfta not tutamaması nedeniyle ders sırasında ses kaydı yapılabilir.

- **Not Tutucu Sağlanması**

Özel gereksinimi olan öğrenciler yazma güçlükleri nedeniyle ders sırasında not tutucuya gereksinim duyabilirler. Not tutucular, başka bölümlerden gönüllü öğrenciler olabileceği gibi öğrencinin sınıfında bulunan akranları da olabilir. Ders notları fotokopi ile çoğaltılabilir. Konuya ilişkin herhangi bir sorun olduğunda EAÜ Birimine başvurulabilir.

- **Okuyucu Sağlanması**

Okuyucu, öğrenciye ders notlarının ve sınav materyalinin okunması için görevlendirilen kişidir. EAÜ Birimi gönüllü öğrencilerden okuyucu sağlayabilmektedir.

- **İşaret Dili Çevirmeni Sağlanması**

Çevirmenler, işitme engelli veya az işiten öğrenciler için işaret dili tercümanı kursunu almış ve bu konuda ilgili kuruluştan sertifikası bulunan kişilerdir. İşitme engelli öğrencinin ders sırasında işaret dili tercümanı bulundurma hakkı vardır. EAÜ bu konuda çok sınırlı hizmet sağlayabilmektedir.

- **Sınıf ve Ders Etkinliklerde Yer Değişikliği Yapılması**

Fiziksel engelli öğrencilerin erişilebilirliklerini sağlamak amacıyla staj ve küçük grup toplantıları gibi etkinliklerin yapıldığı salonlar ya da dersliklerin yeri değiştirilir.

- **Sınavlarda Dizüstü Bilgisayar Kullanımı**

Öğrenci, gereksinimleri ve yeterlilikleri doğrultusunda sınavını dizüstü bilgisayar ile yapılmasını talep edebilir. Üniversitemiz birimlerinde sınavlarda kullanılmak üzere dizüstü bilgisayarlar bulunmaktadır (Bkz. sayfa 5). Konuya ilişkin son güncellemeleri www.engelsiz.edu.tr adresinden izleyebilirsiniz.

- **Staj Uyarlamaları Yapılması**

Öğretim elemanları öğrencinin öğrenim gördüğü disiplin alanının gerektirdiği öğretimsel amaçlarının karşılanması için EAÜ Birimi ile işbirliği içinde staj uyarlamaları yapmalıdır.

- **Diğer**

Her bireyin gereksinimleri farklıdır. Öğretim elemanı sınıfındaki engelli öğrencilerin yukarıda belirtilenler dışındaki yetersizlikleri ve güçlükleri ile ilgili düzenleme ve uyarlamalar yapılmasını talep etmeleri durumunda EAÜ Birimi ile iletişim kurmalıdır.

Engelli öğrencilerin yukarıda belirtilen uyarlamalardan yararlanabilmesi için EAÜ Bireysel Uyarlama Mektubu düzenler (Bkz. Ek-5).

Engel Grubuna Göre Yapılabilecek Uyarılama ve Değişiklikler

Bu bölümde farklı engel grupları için makul olabilecek sınıf düzenlemelerini ve öğretim sürecinde öğretim elemanlarına yol gösterici olabilecek bazı ipuçlarını bulabilirsiniz. Uyarılama (accommodation), engelli öğrencilerin performanslarının yetersizliklerinden etkilenmemesi amacıyla yapılan tüm düzenlemeler anlamına gelmektedir. Uyarılamanın amacı, engelli öğrenciye sınavda avantaj sağlamak değil, öğrenimlerini engelsiz akranları ile eşit fırsatlara sahip olarak tamamlamalarını sağlamak ve yetersizliğin akademik başarı üzerindeki etkisini en aza indirmektir. Uyarılama, “sonuçlarda değil, fırsatlarda eşitlik” olarak açıklanmaktadır.

Sınav uyarlamalarında hatırdaki tutulması gereken önemli bir ilke, uyarılamanın bireye özgü olduğudur. Sınava giren bütün görme engelli öğrencileri tek bir grup ya da işitme engelli öğrencileri tek bir grup gibi düşünmek uyarılamanın amacına uygun değildir. İki de aynı engele sahip olan iki öğrencinin sınavı akranlarıyla eşit koşullarda alabilmek için farklı uyarlamalara ihtiyacı olabilmektedir. Sınav uyarlamaları, sınavlarda değişiklik (modification) yapmak değildir. Değişiklik, örneğin test içeriğinin farklılaştırılması iken; uyarılama, sınavın yöntemi ve sınav sorularını yanıtlama biçimlerinde değişiklik anlamına gelmektedir. Değişiklik, öğrenme beklentilerini düşürmekte ve öğrencinin hâlihazırdaki başarısı ile bir öğretim düzeyinde kazanması gereken yeterlikler arasındaki farkın açılmasına neden olabilmektedir. Örneğin üniversite sınavlarında görme engelli öğrenciler şekil, grafik, tablo içeren sorulardan muaf tutulmaktadırlar. Bir başka deyişle sınavda değişiklik yapılmaktadır. Bu durumda görmeyen öğrencilerin o sorulara ilişkin yeterlilikleri test edilememektedir. Bu nedenle engelli öğrenciler için sınavların içeriğinde değişiklik yapmaktan kaçınılması, bunun yerine sınavlarda uyarlamalara gidilmesi önerilmektedir (Bakkaloğlu & Tuncer, 2010). Bu uyarlamaların hepsinin her engelli öğrenci için yapılması gerekmez. Öğrencilerin özelliklerine (yeterlilikleri ve yetersizlikleri) göre hangi uyarlamaların ne şekilde yapılacağına bireysel olarak karar verilmelidir.

Aşağıda öğrencilerin engel grubuna göre yapılabilecek bazı makul uyarlamalar sıralanmıştır. Bu uyarlamalar EAÜ Birimince, öğrencinin gereksinimleri doğrultusunda değerlendirilerek “Bireysel Uyarılama Mektubu”nda son halini alır (Bkz. Ek-4).

Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler

Makul uyarlamalar

- Derslerde not tutucu bulundurulması,
- Derste ses kaydı yapması,
- Sesli kitap sağlanması,
- Sessiz ve dikkati dağıtmayacak ortamlarda sınav yapılması,
- Sınavlarda özel gözetmen, okuyucu / işaretleyici (sınavı okuyan ve yanıtları kaydeden kişi) bulundurulması,
- Sözlü/yazılı sınavlarda süre uzatılması.

Öğretim sürecinde nelere dikkat etmelisiniz?

- Dersin yükümlülüklerini ve ödev teslim tarihlerini net olarak belirtiniz,
- Derste kullanılacak olan ders notlarını öğrenciye yazılı olarak veriniz,
- Dersten önce öğrenciyle ders sırasında gereksinim duyabileceği uyarlamalar konusunda görüşünüz,
- Ders anlatırken öğrencinin sizi görmesini sağlayınız ve konuşurken doğal ifade ve jestleri kullanınız,
- Ödevleri hem yazılı hem de sözlü olarak veriniz,
- Her derse, dersin içeriğini (derste yapılacakları) açıklayarak başlayınız,
- Öğrenciye soru sorduğunuzda, verdiği yanıtların niçin doğru ya da yanlış olduğunu açıklayınız,
- Öğrenciye ders içeriğini ve dönem içi ödevleri dönem başında veriniz,
- Öğrenci talep ederse, sınavlarda kısa süreli aralar vermesine izin veriniz,
- Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler görsel araçlar kullanıldığında daha iyi öğrenirler. Bu sebeple derslerinizde film/video gösterimi, görsel sunumlar (tepegöz veya projektör, vb.) gibi araçlar kullanınız,
- Öğrenciye sınavdan önce sınav formatını anlayabilmesi için örnek sorular hazırlayarak veriniz,
- Blok derslerde öğrencinin kısa molalar vermesine izin vererek derse ilgisini arttırınız.

İşitme Engelli Öğrenciler

Makul Uyarlamalar

- Derlerde not tutucu bulundurulmasına izin verilmesi,
- Derslere işaret dili tercümanı bulundurulması,
- İşitsel ders materyalleri ile birlikte yazılı metin veya ders taslağı ve alt yazı kullanılması,
- Yazılı ve sözlü sınavlarda süre uzatımı sağlanması,
- Sessiz ve dikkati dağıtmayacak ortamlarda sınav yapılması.

Öğretim sırasında nelere dikkat etmelisiniz?*

- Öğrenci ile sınıf ortamında yapılabilecek düzenlemeler konusunda özel olarak görüşünüz,
- Önemli mesajları sözel olarak söylemenin yanı sıra bu mesajı öğrenciye yazılı olarak da veriniz,
- Derste öncelikle öğrencinin en çok yararına olacağını düşündüğü yerde oturmasına izin veriniz,
- Her zaman öğrenciye dönerek (öğrencinin yanında işaret dili çevirmeni bulunduğu durumlar dâhil) konuşunuz,
- Yavaş ve açık konuşmaya dikkat ediniz,
- Konuşurken başınızı başka tarafa çevirmeyiniz, olabildiğince öğrencinin sizin yüzünüzü görmesini sağlayınız (Aksi takdirde dudak okuyan öğrenci sözcüklerinizi kaçırabilir),
- Konuşmaya başlamadan evvel öğrencinin dikkatinin sizde olduğuna emin olunuz.
- *Web sitemizde bulunan "[İşitme Engelli Üniversite Öğrencilerine Yönelik Düzenlemelere İlişkin Yönerge](#)"mizi inceleyiniz.

Fiziksel Engeli / Kronik Hastalığı Olan Öğrenciler

Makul Uyarlamalar

- Sınavlarda okuyucu ve işaretleyici (sınavı okuyan ve yanıtları yazan kişi) bulundurulması,
- Sınıf içi fiziksel uyarlamalar (masa, sandalye, kürsüde uyarlama yapmak gibi) yapılması,
- Derslerde not tutucu bulundurulması,
- Yazılı ve sözlü sınavlarda süre uzatımı yapılması,
- Ders sırasında ses kaydı yapılmasına imkân sağlanması.

Öğretim sırasında nelere dikkat etmelisiniz?

- Öğrencinin öğretim ortamındaki gereksinimleri konusunda kendisi ile görüşünüz ve özel gereksinimlerini ondan öğreniniz, (Örneğin; düzenli sağlık kontrolleri sebebi ile devamsızlık yapabilirler.)
- Öğrenciler için derslere geç kalmak kaçınılmaz olabilir; hava koşulları, trafik yoğunluğu, asansör arızası / asansör beklenmesi, kullanılan yardımcı araçla ilgili aksaklıklar öğrencilerin derse geç gelmelerine neden olabilir. Öğrencilerle görüşüp bu durumlar için esneklik sağlayınız,
- Öğrencilerin size başvurarak özel durumlarını, sağlık sorunlarını ve sınıftaki gereksinimlerini paylaşmaları konusunda onları cesaretlendiriniz,
- Eğer dersiniz kapsamında alan gezisi var ise, bu öğrenciler için gerekli düzenlemelerin yapıldığından emin olunuz, bu tür etkinlikleri tüm öğrencileriniz için planlayınız,
- Ödevler ve okumalar için ek süre tanıyınız,
- Öğrencinin yardıma gereksinimi olduğundan emin olmadan yardım etme girişiminde bulunmayınız,
- Epilepsi, astım, şeker hastalığı olan öğrenciler için acil (kriz) durumlarda neler yapılacağını EAÜ Biriminden öğreniniz.

Psikolojik Bozuklukları Olan Öğrenciler

Makul Uyarlamalar

- Derslerde not tutucu bulundurulması,
- Yazılı ve sözlü sınavlarda süre uzatılması,
- Sessiz ve dikkati dağıtmayacak ortamlarda sınav yapılması,
- Öğrencinin derste ses kaydı yapmasının sağlanması.

Öğretim sırasında nelere dikkat etmelisiniz?

- Öğrencinin öğretim ortamındaki gereksinimleri konusunda kendisi ile görüşünüz,
- Öğrenciyi olası sınırlılıklarını açıklamaları için cesaretlendiriniz,
- Uygun olmayan davranışlarını ona açıkça söyleyiniz ve bu davranışa alternatif olabilecek davranışlar hakkında kendisi ile konuşunuz,
- Gerekirse ders sırasında kısa süreli olarak mola vermesine izin veriniz.

Dil ve Konuşma Bozuklukları Olan Öğrenciler

Makul Uyarlamalar

- Yazılı ve sözlü sınavlarda süre uzatılması

Öğretim sırasında nelere dikkat etmelisiniz?

- Öğrencinin öğretim ortamındaki gereksinimleri konusunda kendisi ile görüşünüz ve özel gereksinimlerini ondan öğreniniz,
- Sizinle konuşurken onu sabırla dinleyiniz,
- Kendilerini ifade edebilmek için daha uzun zamana gereksinim duyduklarını göz önüne alarak sözlerini kesmeyiniz. Öğrenci konuşurken kendisi talep etmeden destek sunmayınız,
- Konuşmasını anlamadığınız durumlarda söylediklerini tekrar etmesini isteyiniz,
- Öğrenci konuşmasını bitirdikten sonra söylediklerini özetleyerek onu doğru anlayıp anlamadığınızı kontrol ediniz (bu hem sizin hem de onun için iletişiminizi kolaylaştırmada yardımcı olacaktır),
- Sınıf önünde / grup içinde konuşması için ısrar etmeyiniz.

Görme Engelli Öğrenciler

Makul Uyarlamalar

- Notlar, ders içeriği ve diğer akademik dokümanların büyük punto ile yazılması,
- Notlar, ders içeriği ve diğer akademik dokümanların seslendirilmesi,
- Sınavlarda okuyucu ve işaretleyici (sınavı okuyan ve yanıtları yazan kişi) sağlanması,
- Yazılı ve sözlü sınavlarda sürenin uzatılması,
- Derste ses kaydı yapılması,
- Ders kitaplarını kullanabilmeleri için okuyucu sağlanması,
- Derslerde not tutucu bulundurulması,
- Sınavların öğrencinin tercihine bağlı olarak bilgisayar ortamında, okuyucu yardımı ile veya büyük puntolu soru kâğıdı ile yapılması.

Öğretim sırasında nelere dikkat etmelisiniz?

- Tahtaya yazdığınız her şeyi sözel olarak tekrar ediniz,
- Eğer beyaz tahta kullanıyorsanız siyah kalem, eğer yeşil tahta kullanıyorsanız sarı tebeşir veya kalem kullanınız,
- Görsel materyallerinizi sözel olarak açıklayınız,
- Ders notları ve notlardaki yazı karakterlerini büyüterek koyu renkli olarak hazırlayınız,
- Az gören öğrenciler için (gerekirse) konuşurken sınıfa ve öğrenciye doğru bakınız,
- Öğrencinin yardıma gereksinimi olduğundan emin olmadan yardım etme girişiminde bulunmayınız,
- Görme engelli öğrenciye yönelik konuşmaya başlamadan önce öğrencinin adını söyleyiniz, sınıfta söz alan diğer öğrencileri konuşmaya başlamadan önce adlarını söylemelerini hatırlatınız.

VI. ÖĞRETİM ELEMANININ SORUMLULUKLARI VE İŞLEYİŞ

Dersinizi alan engelli öğrenciniz varsa gerekli uyarlama ve düzenlemeleri yapabilmemiz için aşağıda açıklanan süreci takip ediniz:

1. Öğretim yılı ya da dönem başında öğrencilerinize dağıttığınız ders içeriğinin en altına “Herhangi bir yetersizlik (engel) nedeniyle derse ilişkin düzenlemelere gereksinim duyuyorsanız, lütfen danışma saatlerimde benimle görüşmek için randevu alınız.” ifadesini ekleyiniz.
2. Engelli öğrenci size başvurmasa da öğrencilerinizi gözlemleyerek bazı öğrencilerin dersi takip etmede güçlükleri olduğunu fark edebilirsiniz. Bu durumda öğrenci ile ofisinizde görüşerek EAÜ Birimine başvurması için cesaretlendiriniz.
3. Öğrenciyi EAÜ Biriminden randevu alması ve güçlüklerine ilişkin bilgi vermesi için cesaretlendiriniz. EAÜ web sayfasındaki başvuru formunu doldurarak EAÜ Birimine ulaşabileceğini hatırlatınız.
4. Öğrencinin akademik danışmanı ve bulunduğu birimin EAÜ sorumlusu ile konuşarak öğrencinin durumu hakkında bilgilendiriniz.
5. EAÜ web sayfasını inceleyerek yapılacak düzenleme ve uyarlamalar hakkında bilgi ediniz.
6. Öğrencinin dersleri takip edebilmesi ve öğrenebilmesi için sizden talep ettiği uyarlama ve düzenlemelerin makul uyarlamalar olup olmadığı konusunda EAÜ Birimi sorumlusu ile görüşünüz.
7. Ek-4’te bulunan ve her öğrencinin talep ettiği uyarlama ve düzenlemeleri içeren “Bireysel Uyarlama Mektubu” nu imzalarken sizden talep edilen uyarlamaları kontrol ediniz. Daha sonra birim tarafından onaylanan mektubun kopyasını öğrenciden talep ediniz. Ayrıntılı bilgi için Ek-5’e bakınız.
8. Dersinizde yaptığınız uyarlama ve düzenlemelerin öğrencinin akademik başarısını ve derse devamını artırıp artırmadığını izleyiniz.
9. Her dönemin sonunda öğrenci için yapılan özel düzenlemeler ve sonuçları hakkında EAÜ Birimine bilgi veriniz.
10. EAÜ Biriminin çalışmasında öğrenci bilgilerinin gizliliği esastır. Sınıfta hiçbir şekilde ve hiçbir zaman öğrenci ve engeli ile ilgili olarak konuşmamalı, edindiğiniz bilgileri diğerleri ile paylaşmamalısınız.

Engellilikle ilgili size verilen bilgiler sadece öğrenci için gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla ve öğrencinin akademik danışmanı ve EAÜ Birimi ile iletişim sırasında kullanılmalıdır.

VII. ENGELLİ ÖĞRENCİNİN SORUMLULUKLARI

1. Öğrenci EAÜ Birimine internet üzerinden kayıt olur. (<http://engelsiz.ankara.edu.tr/>). Öğretim yılı başlamadan önce birim sorumlusu ile mutlaka iletişime geçer.
2. Her öğretim döneminin başında ders aldığı öğretim elemanları ve akademik danışmanını gereksinimleri, özellikleri, yeterlilikleri konusunda bilgilendirir.
3. Her öğretim döneminin başında aldığı tüm dersleri gözden geçirerek gereksinim duyduğu yardımcı teknolojiler ve uyarlamalar konusunda EAÜ Birimi ile en kısa zamanda iletişime geçer (kitap, ders notu seslendirilmesi, kabartma grafik vb. gereksinimler, özel staj düzenlemeleri gibi) ve “Bireysel Uyarlama Mektubu” düzenlenir.
4. Öğrenci koşullarında herhangi bir değişiklik olduğunda EAÜ Birimi ile iletişim kurarak bu bilgilerin yenilenmesini veya gereksinimlerinin yeniden değerlendirilmesini talep eder (iletişim bilgileri ya da özel gereksinimlerindeki değişiklikler, mezuniyet, kayıt dondurma, kayıt sildirme, vb.).
5. Öğrencisi olduğu birim tarafından sağlanan/sağlanamayan hizmetlere ilişkin EAÜ Birimi sorumlusunu belirli aralıklarla bilgilendirir.
6. EAÜ Birimi, akademik danışman ve aldığı derslerin öğretim elemanı ile sürekli ve tutarlı iletişim kurar.
7. Sınavlardan 15 gün önce özel gereksinimine ilişkin olarak dersin öğretim elemanına kendisini hatırlatır. Böylece sınavda yapılması gereken uyarlamalar konusunda aksaklık çıkması engellenir.
8. Gereksinimlerinin zamanında ve uygun şekilde karşılanabilmesi için a) EAÜ Birimi web sitesini düzenli olarak ziyaret eder, b) EAÜ Biriminin düzenli olarak yaptığı öğrenci toplantılarına katılır.

VIII. ÖĞRETİM ELEMANLARI İÇİN BAZI ÖNEMLİ NOKTALAR

- Dersle ilgili olarak öğrencilerden beklentilerinizi dönem başında açıkça belirtiniz ve bu beklentileri ders içeriği ile birlikte öğrencilere yazılı olarak veriniz (örneğin; gerekli materyaller, ödev teslim tarihleri, vb.).
- Görme engelli öğrenciler için yazılı materyallerin seslendirilmesi zaman aldığı için kitap, ödev ya da diğer yazılı materyalleri dönem başında öğrenciye bildiriniz.
- Her dersin başlangıcında, o dersin içeriği ve derste neler yapılacağını kısaca özetleyiniz. Dersin sonunda önemli noktaları kısaca özetlemeniz, sadece engelli öğrencilerin değil tüm öğrencilerin öğrenme süreçlerini kolaylaştıracaktır.
- Yeni ve teknik kavramları yazılı veya görsel olarak öğrencilerle paylaşınız ve bunlara ilişkin örnekler veriniz. Bu engelli öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkiler.
- Karışıklığa neden olmamak için ödevleri, hem sözel olarak hem de yazılı olarak veriniz.
- Derslerde tüm öğrencilere soru sormaları ve yanıt vermeleri için yeterli ve eşit fırsatlar veriniz. Örneğin; konuşma bozukluğu (kekeme vb.) olan bir öğrencinin yanıtı için ona ek zaman tanınmalı, görme engelli öğrencinin onunla konuşulduğunu anlamasını sağlamak için ismi söylenmelidir.

KAYNAKLAR

- Bakkaloğlu, H. & Tuncer, T. (2010). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Özürlü Öğrenci Danışma Merkezi 2010–2011 Yılı Eylem Planı. Ankara: ÖSYM Özürlü Öğrenci Danışma Merkezi.
- BM Özürlü Hakları Sözleşmesi,
[http://www.ozida.gov.tr/ulasilabilirlik/Belgeler/2_MEVZUAT
STANDART/ULUSLARARASI_SOZLESME/BM_ENGELLIHAKLARIS
OZLESMESI.pdf](http://www.ozida.gov.tr/ulasilabilirlik/Belgeler/2_MEVZUAT_STANDART/ULUSLARARASI_SOZLESME/BM_ENGELLIHAKLARIS_OZLESMESI.pdf)
- [http://www.rockhurst.edu/studentlife/access/documents/AccessServicesHand
book2007-2008.pdf](http://www.rockhurst.edu/studentlife/access/documents/AccessServicesHandbook2007-2008.pdf)
- <http://www.umass.edu/disability/>
- <http://www.abdn.ac.uk/disabilities/>
- <http://www.rochester.edu/ada/>
- <http://www.wesleyan.edu/studentaffairs/disabilities/index.html>
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği; 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmî Gazete (Değişiklik: 14.03.2009/R.G.: 27169) (Değişiklik: 31.07.2009/R.G. : 27305).
- Sucuoğlu, B., Diken, İ.H., Demir, ř., Ünlü, E., & şen, A. (2010). Özel Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Maya Akademi.

EKLER

EK-1: Ankara Üniversitesi'nde Engelli Bireylere Sağlanan Fiziksel Düzenlemeler (09.01.2012 de güncellenmiştir)

Fakülte ve Yüksek Okullar	Rampa	Asansör	Özel Tuvalet	Zemin Katında Derslik	Zemin Katında Laboratuvar	Merdivenlerde Trapezan	Tekerlekli iskemle
İletişim Fakültesi	X	X					
Eğitim Bilimleri Fakültesi (merdiven başlarında kat ve yön gösteren kabartma yazı)							
Hukuk Fakültesi Kütüphane		X					
Fakülte D blok girişi	X						
Fakülte A blok girişi	X						
Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı, Bahçe Bitkileri, Su ürünleri B ölümleri ve dekanlık Binası			X				
Ziraat Fakültesi Tarla bitkileri bölümü	X						
Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Fakülte binası 2 nolu giriş	X	X					
Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tiyatro binası	X						
Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphane	X						
Tıp Fakültesi Morfoloji Kampusu	X	X	X			X	
İbni Sina Kampusu	X	X					
Cebeci Kampusu yemekhane	X						
Siyasal Bilgiler Fakültesi			X			X	
Siyasal Bilgiler Fakültesi Spor Salonu (ayrı giriş çıkış kapısı)							
Eczacılık Fakültesi	X	X					
Mühendislik Fakültesi F blok	X						
Mühendislik Fakültesi E Blok	X						
İlahiyat Fakültesi							
Dış Hekimliği Fakültesi Alt kat			X				
Dış Hekimliği Fakültesi Öğrenci girişi	X						
Dış Hekimliği Fakültesi Ön ve alt giriş							X
Fen Fakültesi A blok zemin kat			X				
Sağlık Bilimleri Fakültesi							
Veteriner Fakültesi öğrenci kantini	X						
Veteriner Fakültesi Kütüphanesi						X	
Veteriner Fakültesi Cerrahi ABD				X			
Veteriner Fakültesi İç hastalıklar				X			
Veteriner Fakültesi Doğum jinekoloji ABD				X			
Veteriner Fakültesi Merkez Derslikler				X			
Veteriner Fakültesi Zemin katı			X				
Kalecik Meslek Yüksek Okulu							
Başkent Meslek Yüksek Okulu							
Devlet Konservatuvarı							
Beypazarı Meslek Yüksek Okulu							
Yabancı Diller Yüksek Okulu A ve B giriş katı	X						
Yabancı Diller Yüksek Okulu giriş katı-zemin	X						
Yabancı Diller Yüksek Okulu garaj-2.kat			X				
Yabancı Diller Yüksek Okulu her kat				X			
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Protez ve Ortez laboratuvarı yemekhanesi	X			X			
Elmadağ Meslek Yüksek Okulu			X				
Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu							
Elmadağ Meslek Yüksek Okulu							
Ev ekonomisi Yüksek Okulu							
Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu							
Olimpik Yüzme Havuzu	X						
ATAUM	X	X	X				

EK-2: Ankara Üniversitesi Fakülte, Yüksekokul ve Enstitülerinin EAÜ Sorumluları

BİRİM	BİRİM SORUMLUSU
Adalet M.Y.O.	Ziya Kundakçı ziyakundakci@gmail.com
Adli Tıp Enstitüsü	Prof.Dr.Tülin SÖYLEMEZOĞLU soylemez@medicine.ankara.edu.tr
Başkent Meslek Yüksekokulu	Ogr. Gor. Dr. Cengiz Cetin ccetin@ankara.edu.tr
Beden Eğitimi ve Spor Y.O.	Yrd.Doç.Dr.Oğuz ÖZBEK oozbek@sports.ankara.edu.tr
Beypazarı M.Y.O.	Öğr.Gör.Sabri Serkan KIZILSU kizilsu@ankara.edu.tr
Biyoteknoloji Enstitüsü	Doç.Dr.E.Sümer ARAS aras@science.ankara.edu.tr
D.T.C.F	Prof.Dr.Hüseyin Gazi TOPDEMİR topdemir@hotmail.com
Devlet Konservatuvarı	Öğr.Gör.Özlem RUMELİ ozlemrum@hotmail.com
Diş Hekimliği Fakültesi	Doç.Dr.Hakan Alpay KARASU hkarasu@dentistry.ankara.edu.tr
Eczacılık Fakültesi	Prof.Dr.Gülgün AYHAN KILCIĞİL kilcigil@pharmacy.ankara.edu.tr
Eğitim Bilimleri Fakültesi	Prof.Dr.Selahaddin ÖĞÜLMÜŞ s.ogulmus@gmail.com
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Berrin BAYDIK bbaydik@gmail.com
Elmadağ M.Y.O.	Dilek Söylemez dsöylemez@ankara.edu.tr
Ev Ekonomisi Y. O.	Prof.Dr.Zeynep ERDOĞAN Zeyneper585@gmail.com
Fen Bilimleri Enstitüsü	Doç.Dr.Rahmi Ertan ANLI anli@eng.ankara.edu.tr
Fen Fakültesi	Doç.Dr.Şeyhmus YARDIMCI yardimci@science.ankara.edu.tr
Hukuk Fakültesi	Yrd.Doç.Dr. Cavid Abdullahzade abdulla@law.ankara.edu.tr
İlahiyat Fakültesi	Prof.Dr.Ali YILMAZ aliyilmaz72@hotmail.com
İletişim Fakültesi	Doç.Dr.Nur Betül ÇELİK celik@media.ankara.edu.tr

Kalecik M.Y.O.	Yrd.Doç.Dr.Pınar ŞANLIBABA sanlibab@ankara.edu.tr
Kalecik M.Y.O.	Öğr.Gör.Yalçın GÜÇER ygucer@ankara.edu.tr
Mühendislik Fakültesi	Prof.Dr.Filiz ÖZÇELİK ozcelik@eng.ankara.edu.tr
Nükleer Bilimler Enstitüsü	Prof.Çelik TARIMCI tarimci@eng.ankara.edu.tr
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Zübeyde ÜNSAL unsal@ankara.edu.tr
Sağlık Bilimleri Fakültesi	Yrd.Doç.Dr.Eda PURUTÇUOĞLU purutcu@agri.ankara.edu.tr
Sağlık Hizmetleri M.Y.O.	Doç.Dr.Bahadır BOYACIOĞLU boyacib@science.ankara.edu.tr
Sosyal Bilimler Enstitüsü	Doç.Dr.Seda ÖKMEN sgokmen@humanity.ankara.edu.tr
Su Yönetimi Enstitüsü	Prof.Dr.Süleyman KODAL kodal@agri.ankara.edu.tr
Tıp Fakültesi	Prof.Dr.Murat ÖZSAN ozsan@medicine.ankara.edu.tr
Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü	Dr.Necdet AYSAL aysal@ankara.edu.tr
Veteriner Fakültesi	Prof.Dr. Oğuz SARIMEHMETOĞLU sarimehmetoglu@ankara.edu.tr
Yabancı Diller Y.O.	Md.Yrd. Ruhiser MERGENCİ rmergeneci@yahoo.com
Ziraaat Fakültesi	Prof.Dr.Hayrettin KENDİR kendir@agri.ankara.edu.tr
Yapı İşleri Dairesi Başkanlığı	Şule ÜRESİN uresin@ankara.edu.tr
Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı	Deniz AKÇA dakca0006@mynet.com

ÖNEMLİ NOT:

Güncellemeler için <http://engelsiz.ankara.edu.tr/adresini> ziyaret ediniz.

EK-3: Ankara Üniversitesi EAÜ Birimi “Derste Ses Kaydı Alma Taahhütnamesi”

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
“DERSTE SES KAYIT TAAHHÜTNAMESİ”**

Öğrenci

Adı-Soyadı:

Numarası:

Engeli:

Fakülte/YO/ Enstitü:

Tarih:

Ses Kaydının

Talep Edildiği Öğretim Dönemi:

Akademik Danışman:

Birim Sorumlusu:

Öğretim Elemanı Adı-Soyadı	Ders Kodu	Ders Adı	İMZA

Ankara Üniversitesi'nde öğrenim gördüğüm süre içinde özel durumum gereği derslerde yaptığım ses kayıtlarını hiçbir gerekçe ile bir başka öğrenci veya kişi ile paylaşmayacağımı, televizyon, radyo, internet gibi ortamlarda yayımlamayacağımı taahhüt ederim.

ÖĞRENCİ ADI SOYADI

EAÜ Birimi Onayı

Bu mektup yasalarca korunan özel bilgi içerir ve kapalı zarf içinde teslim edilir/alınır.
Yetkili kişiler içindir.
EAÜ Birimi Sorumlusu:
Dr. D. Melek SABUNCUOĞLU

Tel: 0 312 595 76 40
e-posta: msabuncuoglu@ankara.edu.tr
web: <http://engelsiz.ankara.edu.tr/>

EK-4: Ankara Üniversitesi EAÜ Birimi “Engelli Öğrenci Bireysel Uyarlama Mektubu”

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
“ENGELLİ ÖĞRENCİ BİREYSEL UYARLAMA MEKTUBU”

Öğrenci

Tarih:

Adı-Soyadı:

Numarası:

Engeli:

Fakülte/YO/ Enstitü:

Uyarlamanın

Talep Edildiği Öğretim Dönemi:

Akademik Danışman:

Birim Sorumlusu:

Öğretim Elemanı Adı-Soyadı	Ders Kodu	Ders Adı	İMZA

UYARLAMALAR

- Sınavların Farklı Şekilde Uygulanması;**
- Sınavları alternatif bir formatta alması uygundur.
  - Okuyucu desteği uygundur. (Bilgisayar temin edilmediği durumlarda.)
  - Bilgisayar ortamında sınav alması uygundur.
  - Sessiz bir ortamda sınav alması uygundur
  - Sınavlarda süre uzatılması uygundur.
  - Not tutucu desteği uygundur.
- Ders Materyallerinin Alternatif Formlarda Sunulması**
- Büyük puntolu dokümanlar,
  - Yazılı dokümanların seslendirilmesi,
  - Yazılı dokümanların bilgisayar ortamına aktarımı,
  - Ödevlerin ses kaydı ile hazırlanması,
  - Braille yazıcıda hazırlanmış doküman,
  - Grafik ve formül kabartmadır.
  - Derste not tutucu bulunması
- İşaret Dili Çevirmeni Sağlanması**
- Derste
  - Sözlü sınavda (öğretim görevlisi kabul ederse)
  - Stajda
- Dersleri bir kaydedici cihazla kaydetmesi uygundur (Taahhütname imzaladığı takdirde).
- Ödevler için Süre Uzatılması uygundur.
- Ders çalışmak için okuyucu sağlanması uygundur.
- Staj Uyarlamaları Yapılması uygundur.
- Diğer

Bu mektup yasalarca korunan özel bilgi içerir ve kapalı zarf içinde teslim edilir/alınır.
Yetkili kişiler içindir.
EAÜ Birimi Sorumlusu:
Dr. D. Melek SABUNCUOĞLU

Tel: 0 312 595 76 40
e-posta: msabuncuoglu@ankara.edu.tr
web: http://engelsiz.ankara.edu.tr/

Ek-4: (devam)

Öğrencinin gereksinimi olan ve sizden talep ettiği destekler size uygun gelmiyorsa, lütfen EAÜ Birimi ile iletişim kurunuz ve makul ve pratik bir çözüme ulaşmak için birimle işbirliği yapınız. Konuya ilişkin daha fazla bilgi için Ankara Üniversitesi Engelsiz Ankara Üniversitesi Birimi web sitesini ziyaret ediniz (<http://engelsiz.ankara.edu.tr>). Bu mektup yasalarca korunan özel bilgi içermektedir ve kapalı zarf içinde teslim edilmeli/alınmalıdır.

EAÜ Birimi Sorumlusu:
Dr. D. Melek SABUNCUOĞLU
Tel: 0 312 595 76 40
e-posta: msabuncuoglu@ankara.edu.tr
web: <http://engelsiz.ankara.edu.tr/>

EK-5: Ankara Üniversitesi EAÜ Birimi “Engelli Öğrenci Bireysel Uyarlama Mektubu” Hazırlanması Süreci

- 1) Öğrenci “Ankara Üniversitesi Engelli Öğrenci Bireysel Uyarlama Mektubu” düzenlenmesi için, EAÜ Biriminden randevu alır (msabuncuoglu@ankara.edu.tr veya 595 7640),
- 2) Uyarlama Mektubu düzenlenmesi için dilekçe hazırlar (EAÜ Biriminde matbuu olarak bulunan form imzalanabileceği gibi öğrenci kendisi de dilekçe hazırlayarak başvurabilir),
- 3) EAÜ Birimi tarafından doldurulan mektup, öğrenci tarafından aşağıdaki sıra ile ilgililere imzalatılır,
  - I. Uyarlama talep edilen dersin öğretim elemanı
  - II. Öğrencinin akademik danışmanı
  - III. Fakülte/Yüksek Okul/Enstitü Birim Sorumlusu
- 4) Uyarlama mektubunun EAÜ Birimince onaylanıp tarih ve sayı verilmesinden sonra kapalı zarf içinde Fakülte/Yüksek Okul/Enstitü Birim Sorumlusu'na teslim edilir,
- 5) Birim sorumlularınca uyarlama mektubundaki düzenlemelerin yürütülmesi sağlanır,
- 6) Gerekli durumlarda birim sorumlularınca uyarlama mektubundaki düzenlemelerin yürütülmesi için EAÜ Biriminden destek alınır,
- 7) Öğrenci her dönem sonunda uyarlama mektubunda belirtilen düzenlemelere ilişkin geri bildirimlerini birim sorumlusu ve EAÜ Birimine yazılı olarak teslim eder.
- 8) Derste ses kaydı tutmak isteyen öğrenci “Derste Ses Kayıt Taahhütnamesi” için de aynı işlemleri gerçekleştirir.

<http://engelsiz.ankara.edu.tr> ADRESİNDEN BU KİTABA PDF FORMATINDA ULAŞABİLİRSİNİZ.

EAÜ ÖĞRETİM ELEMANI EL KİTABI
İLE İLGİLİ
ELEŞTİRİ, ÖNERİ VE KATKILARINIZI
engelsiz@ankara.edu.tr
ADRESİNE GÖNDERİNİZ.

